

Zapewnianie jakości kwalifikacji

w zintegrowanym systemie
kwalifikacji

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

*kwalifikacje
po europejsku*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

*kwalfikacje
po europejsku*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zapewnianie jakości kwalifikacji w zintegrowanym systemie kwalifikacji

Redaktor merytoryczny:
dr Magdalena Dybaś

Autorzy:
dr Ewa Bacia
dr Magdalena Dybaś
Aleksandra Leyk
dr inż. Tomasz Saryusz-Wolski
dr Stanisław Sławiński
Michał Stempień

Konsultacje merytoryczne:
dr Agnieszka Chłoń-Domińczak

Redakcja językowa:
Emilia Danowska-Florczyk

Projekt okładki:
Marcin Niwicz

Wydawca:
Instytut Badań Edukacyjnych
ul. Górczewska 8
01-180 Warszawa
tel.: +48 22 241 71 00
www.ibe.edu.pl

© Copyright by: Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2014

Przygotowanie do druku:
Agencja Reklamowo-Wydawnicza A. Grzegorzczak
www.grzeg.com.pl

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie”

Egzemplarz bezpłatny

Spis treści

Słownik podstawowych terminów stosowanych w tekście	4
Wprowadzenie	5
1. Zapewnianie jakości kwalifikacji w wybranych dokumentach europejskich	7
2. Przebieg prac nad zapewnianiem jakości	10
2.1. Określenie głównych zagadnień	10
2.2. Analiza zagrożeń dla jakości kwalifikacji	10
3. Czynniki warunkujące jakość kwalifikacji	12
4. Zapewnianie jakości kwalifikacji w zintegrowanym systemie kwalifikacji	15
4.1. Założenia dotyczące zapewniania jakości kwalifikacji	15
4.2. Ogólne zasady zapewniania jakości kwalifikacji w zintegrowanym systemie kwalifikacji	17
4.3. Podstawowe ustalenia dotyczące systemu zapewniania jakości procesu nadawania kwalifikacji	18
4.4. Podmioty odpowiedzialne za jakość procesu nadawania kwalifikacji	20
Zakończenie	26
Bibliografia	27
Załącznik 1. Projekt zasad zapewniania jakości poszczególnych podmiotów oraz procesu walidacji	29

Słownik podstawowych terminów stosowanych w tekście¹

Certyfikowanie – proces, w którego wyniku uczący się otrzymuje od upoważnionej instytucji formalny dokument, stwierdzający, że osiągnął określoną kwalifikację. Certyfikacja następuje po walidacji.

Efekty uczenia się – zasób wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych – nabytych w procesie uczenia się.

Kwalifikacja – określony zestaw efektów uczenia się – zgodnych z ustalonymi standardami – których osiągnięcie zostało formalnie potwierdzone przez upoważnioną instytucję.

Krajowy system kwalifikacji – ogół rozwiązań służących ustanawianiu i nadawaniu kwalifikacji oraz zapewnianiu ich jakości.

Jakość kwalifikacji – przez jakość kwalifikacji rozumie się jej funkcjonalność dla osób, które ją uzyskały lub starają się ją uzyskać, oraz dla otoczenia społecznego, w którym dana kwalifikacja funkcjonuje.

Nadawanie kwalifikacji – będzie rozumiane jako rezultat walidacji i certyfikacji.

Polska Rama Kwalifikacji – opis hierarchii poziomów kwalifikacji wpisywanych do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji w Polsce.

Walidacja – wieloetapowy proces sprawdzania, czy – niezależnie od sposobu uczenia się – kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji zostały osiągnięte. Walidacja prowadzi do certyfikacji.

Zintegrowany system kwalifikacji – ogół rozwiązań służących ustanawianiu, nadawaniu oraz zapewnianiu jakości tych kwalifikacji, które są ujęte w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji.

¹ Definicje są zgodne z objaśnieniami podanymi w „Słowniku podstawowych terminów dotyczących KSK” (Sławiński, 2014). Jako termin nowy, niezdefiniowany w słowniku, występuje *nadawanie kwalifikacji*.

Wprowadzenie

Celem prac nad zapewnianiem jakości kwalifikacji, prowadzonych w projekcie systemowym „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie” (projekt KRK), jest stworzenie rozwiązań, które wzmacniają zaufanie do kwalifikacji przede wszystkim ich potencjalnych użytkowników – osób uczących się, potwierdzających swoje kompetencje, pracodawców, doradców zawodowych. W Polsce szereg kwalifikacji funkcjonuje w ramach dużych i powszechnie znanych podsystemów, takich jak oświata, szkolnictwo wyższe, rzemiosło, które już spełniają określone standardy jakości. Jednocześnie istnieje wiele kwalifikacji, oferowanych przez organizacje branżowe, korporacje zawodowe, instytucje szkoleniowe. Kwalifikacje te są objęte zróżnicowanymi i nie zawsze odpowiednio rozwiniętymi i przejrzystymi rozwiązaniami w zakresie zapewniania jakości. Osobom uczącym się i pracodawcom, chcącym rozwijać kompetencje swoich pracowników, w takiej sytuacji trudno się zorientować, które z oferowanych kwalifikacji są wiarygodne, które przyczynią się do rozwoju osobistego i zawodowego oraz do rozwoju przedsiębiorstw i całego społeczeństwa, a które można by podawać w wątpliwość.

Zasady zapewniania jakości kwalifikacji mają ograniczyć tę niepewność przez określenie standardów dla kwalifikacji i procesu ich nadawania oraz instytucji zaangażowanych w te działania. Proponowane podejście w mniejszym stopniu koncentruje się na procesie zdobywania kompetencji. Podkreśla się w nim natomiast znaczenie jakości kwalifikacji opisaną zgodnie z przyjętym standardem² oraz walidacji, czyli procesu

sprawdzania, czy kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji zostały osiągnięte. W związku z tym zasady mogą być stosowane zarówno wobec kwalifikacji zdobywanych w szkołach czy na uczelniach, jak i tych, które są wynikiem odbywanych szkoleń, doświadczenia zawodowego itp. Dzięki temu mogą się one przyczynić do rozwoju uczenia się przez całe życie tak w wymiarze indywidualnym (wzrost liczby osób chcących uzyskać kwalifikacje), jak i instytucjonalnym (wzrost liczby instytucji oferujących wiarygodne kwalifikacje).

Niniejszy tekst stanowi podsumowanie dotychczasowych prac nad zagadnieniem jakości kwalifikacji i jej zapewniania, prowadzonych w projekcie KRK z udziałem ekspertów w latach 2011–2013, z uwzględnieniem wyników ich późniejszych konsultacji w roku 2014. Opracowanie prezentuje jedynie fragment projektowanego zintegrowanego systemu kwalifikacji (ZSK), dlatego jego lektura wymaga odnoszenia się do szerszej wiedzy na temat ZSK.

Najważniejsze założenia dotyczące zapewniania jakości kwalifikacji, które przyjęto w pracach nad zintegrowanym systemem kwalifikacji, zostały określone w ogólnych zasadach zapewniania jakości kwalifikacji (patrz: rozdział 4.2.).

W prezentowanej koncepcji jakości kwalifikacji przyjęto założenie, że celem przygotowywanych rozwiązań jest jakość kwalifikacji nadanej osobie. Na tym etapie prac nie wzięto pod uwagę takich celów jak dostępność i koszt uzyskania kwalifikacji. Planuje się, że zagadnienie wpływu jakości funkcjonowania zintegrowanego systemu kwalifikacji na jakość kwalifikacji nadanej osobie będzie analizowane w kolejnych etapach prac.

² W projekcie KRK trwają prace nad standardem opisu kwalifikacji.

* * *

W materiale w pierwszej kolejności omówiono podejście do jakości kwalifikacji opisywane w dokumentach europejskich. Zawarte w nich wytyczne i zasady z jednej strony stanowiły punkt odniesienia do opracowywanych w projekcie KRK rozwiązań, a z drugiej były podstawą do dyskusji nad uwarunkowaniami jakości kwalifikacji i przyjęcia częściowo odmiennych założeń. Rozdział trzeci został poświęcony czynnikom warunkującym jakość kwalifikacji. Następnie zrelacjonowano kolejne etapy

prac nad jakością kwalifikacji i omówiono ich rezultaty: model systemu zapewniania jakości kwalifikacji, zakres działań poszczególnych instytucji zaangażowanych w zapewnianie jakości kwalifikacji, realizowane przez nie procesy i relacje między nimi. W kolejnym rozdziale został zaprezentowany opis dalszych działań, które są planowane w projekcie, a których celem będzie weryfikacja i uzupełnienie zaproponowanych rozwiązań. Całość kończy spis cytowanej literatury oraz Załącznik 1, podający zasady zapewniania jakości dla poszczególnych instytucji i procesu walidacji.

1. Zapewnianie jakości kwalifikacji w wybranych dokumentach europejskich

W dokumentach europejskich dotyczących polityki uczenia się przez całe życie, w tym ram kwalifikacji, zapewnianie jakości jest postrzegane jako ważny element zdobywania zaufania do systemu kwalifikacji. Podkreśla się też jego rolę we wspieraniu procesu rozwijania przejrzystych, porównywalnych i wiarygodnych systemów kwalifikacji. Europejskie podejście do zapewniania jakości kwalifikacji stopniowo ewoluuje w kierunku ujęcia całościowego i systemowego, obejmującego zarówno proces tworzenia³ i nadawania kwalifikacji, jak i proces kształcenia. Jako kluczowe i powszechnie stosowane rozwiązania należy również wskazać ocenę wewnętrzną i zewnętrzną oraz stałe doskonalenie i monitorowanie jakości na wszystkich poziomach funkcjonowania systemu kwalifikacji i we wszystkich jego obszarach.

Europejskie podejście do zapewniania jakości ewoluuje w kierunku ujęcia obejmującego zarówno proces tworzenia i nadawania kwalifikacji, jak i proces kształcenia.

W Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 kwietnia 2008 roku w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C 111/01 WE) zostały sformułowane wspólne zasady zapewniania jakości dla szkolnictwa wyższego oraz kształcenia i szkolenia zawodowego. W dokumencie w sposób ogólny odniesiono się do jakości procesu nadawania kwalifikacji, wskazując, że należy zwracać uwagę na rezultaty i efekty uczenia się. Natomiast w Zaleceniu z 18 czerwca 2009 roku w sprawie europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (*European Quality Assurance Reference Framework – EQARF*, 2009/C 155/01) zaproponowano rozbudowane wskazówki odnoszące się do systemów kształcenia i organizacji prowadzących kształcenie. Wskazówki dotyczące procesu kształcenia składają się na cztery etapy cyklu, którego celem jest stałe doskonalenie⁴. Podkreślono przy tym, że ramy powinny być stosowane również „na poziomie przyznawania kwalifikacji”, oraz wskazano potrzebę określenia „norm i wytycznych uznawania, walidacji i certyfikowania kompetencji pojedynczych osób” (2009/C 155/01). W obu dokumentach nie podjęto problemu zależności między jakością kwalifikacji nadanej osobie a jakością procesu tworzenia kwalifikacji i jego rezultatem, czyli opisem kwalifikacji.

³ Tworzenie kwalifikacji może być bardziej lub mniej złożonym procesem. W praktyce w różnych europejskich systemach kwalifikacji jego integralną częścią jest opracowywanie programów kształcenia.

⁴ Cykl doskonalenia, według którego zostały utworzone ramy EQARF, jest zgodny z założeniami klasycznego cyklu Deminga i składa się z czterech etapów: planowania, realizacji/wdrażania, ewaluacji procesów i rezultatów oraz zmiany dotychczasowych założeń i na tej podstawie zaplanowania kolejnego cyklu. Kierunek i zakres zmian wynika z przeprowadzonej ewaluacji. Należy podkreślić, że w polskim tłumaczeniu Zalecenia EQARF nazwa ostatniego etapu *review* została błędnie przetłumaczona jako „kontrola/przegląd”. Pomyłka ta może prowadzić do błędnych wniosków i działań, które będą miały bardzo ograniczony wpływ na jakość.

Warto przy tym podkreślić, że w obu zaleceniach wiele zapisów ma charakter uniwersalny. Dotyczy to w szczególności kompleksowego podejścia do EQARF. Nawiązuje ono do klasycznych koncepcji zapewniania i doskonalenia jakości, wykorzystujących takie mechanizmy jak:

- zewnętrzna i wewnętrzna ewaluacja, na podstawie której dokonuje się zmian strategicznych, taktycznych i operacyjnych,
- angażowanie zainteresowanych środowisk w zapewnianie jakości, w tym wszystkich pracowników organizacji,
- transparentność działań,
- gromadzenie i wymiana informacji i doświadczeń itp.

Podejście to może być wykorzystywane nie tylko w odniesieniu do procesu kształcenia, lecz także do tworzenia i nadawania kwalifikacji.

Proces definiowania i opisywania efektów uczenia się powinien zostać objęty zapewnianiem jakości, dzięki czemu kwalifikacje będą zrozumiałe i adekwatne do potrzeb osób uczących się, pracodawców i rynku pracy.

Problem zależności między jakością procesu tworzenia kwalifikacji a jakością jego efektu – opisu kwalifikacji oraz między jakością procesu nadawania kwalifikacji a jakością kształcenia został podjęty w ramach metody *Peer Learning Activity*⁵ i opisany w raporcie *The role of quality assurance in defining, describing and assessing learning outcomes* (Komisja Europejska, 2010). W publikacji zwraca się uwagę na to, że dla jakości kwalifikacji i procesu kształcenia kluczowe znaczenie ma podejście oparte na efektach uczenia się. Proces definiowania i opisywania efektów uczenia się powinien podlegać określonym regułom i zostać objęty zapewnianiem jakości, dzięki czemu kwalifikacje będą zrozumiałe oraz zbieżne z potrzebami osób uczących się, pracodawców i społeczeństwa. Ma to zasadnicze znaczenie dla jakości procesu kształcenia, a także dla jakości procesu weryfikacji efektów uzyskanych przez osoby uczące się, który polega na porównaniu efektów zawartych w opisie kwalifikacji z efektami uzyskanymi w toku kształcenia. W raporcie rekomenduje się stworzenie rozwiązań służących zapewnianiu jakości procesów definiowania, opisywania, weryfikowania oraz przeglądu efektów uczenia się.

Ważne stwierdzenie wskazujące na istotę jakości procesu walidacji dla jakości kwalifikacji zawiera publikacja Europejskiego Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (*European Centre for the Development of Vocational Training – Cedefop*) pt. „Europejskie wytyczne walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego”. Wynika z niej, że odpowiednio opisane kwalifikacje, odnoszące się do kontekstu zawodowego, a nie edukacyjnego, stanowią podstawę wiarygodnego walidowania kompetencji uzyskanych poza edukacją formalną. W publikacji tej podkreśla się też, że sam proces walidacji powinien być na każdym etapie wspierany przez rozwiązania służące zapewnianiu jego jakości i wiarygodności (Cedefop, 2009b, s. 33).

⁵ *Peer Learning Activity* (PLAs) jest narzędziem służącym doskonaleniu założeń polityki uczenia się przez całe życie i jej integralnych elementów, wykorzystywanym przez Komisję Europejską.

W Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego w dokumentach strategicznych dla rozwoju procesu bolońskiego również podkreśla się znaczenie podejścia opartego na efektach uczenia się dla jakości kształcenia (Bucharest Communiqué, 2012).

Potrzebna jest zmiana myślenia polegająca na podkreśleniu znaczenia jakości opisu kwalifikacji i jakości walidacji.

Koncentrowanie się na jakości procesu kształcenia jest ugruntowane w europejskiej tradycji i powszechne w obecnych praktykach. Jak wynika z raportów Cedefop, zapewnianie jakości procesu walidacji jest zdecydowanie mniej popularne i jeszcze nierozwinięte (Cedefop, 2009a, s. 95). Potrzebna jest zmiana myślenia polegająca na przesuwaniu akcentów w kierunku jakości opisu kwalifikacji i jakości walidacji. Problem ten jest podejmowany również w otwartych dyskusjach przez ekspertów i praktyków w obszarze kwalifikacji. Przykładem może być blog *Qualifications Platform*, na którym został zamieszczony wpis zatytułowany *Are we on the wrong track with quality assuring qualifications systems?* (Deij, 2013). Autor tekstu wskazuje cztery **kluczowe czynniki, pozwalające ocenić, czy dana osoba może uzyskać kwalifikację:**

1. Opisy kwalifikacji, które jasno określają, kiedy można uznać, że osoba osiągnęła taki poziom kompetencji, aby wykonywać zadania związane z kwalifikacją.
2. Proces weryfikacji, który pozwala ustalić, czy efekty uczenia się zostały osiągnięte.
3. Dwie niezależne weryfikacje kompetencji (*double-check*), dzięki czemu można się upewnić, że proces weryfikacji był rzetelny.
4. Sposób weryfikowania tego, czy instytucja jest w stanie przeprowadzić proces walidacji poprawnie i zgodnie z założeniami, oraz sprawdzania tego, czy kwalifikacje są nadawane osobom, które posiadają kompetencje właściwe dla danej kwalifikacji.

2. Przebieg prac nad zapewnianiem jakości

Pierwszym etapem prac koncepcyjnych nad zapewnianiem jakości kwalifikacji była analiza problemu jakości kwalifikacji. Za jej cel postawiono sformułowanie ogólnych zasad dotyczących wiarygodności i jakości kwalifikacji. Prace były prowadzone równolegle w grupie złożonej z pracowników i ekspertów projektu KRK oraz w szerszym zespole, w którego skład weszli przedstawiciele środowisk zainteresowanych jakością kwalifikacji, m.in. przedstawiciele pracodawców, instytucji szkoleniowych, instytucji publicznych, rzemiosła, oświaty i szkolnictwa wyższego. Opracowywane materiały były dyskutowane na wspólnych spotkaniach, a następnie przedstawiane szerszemu gronu odbiorców podczas konferencji i debaty społecznej.

2.1. Określenie głównych zagadnień

Kluczowym zagadnieniem dla tworzenia zasad było określenie, jak rozumiana jest jakość kwalifikacji oraz jakie czynniki mają na nią wpływ. W rozważaniach tych przyjęto założenie, że problematyka zapewniania jakości kwalifikacji będzie rozpatrywana pod kątem kwalifikacji nadanej konkretnej osobie. W wyniku dyskusji ekspertów i interesariuszy oraz debaty społecznej wyodrębniono trzy główne czynniki jakości kwalifikacji: jakość opisu kwalifikacji, jakość procesu walidowania oraz jakość procesów nauczania i uczenia się. Szerzej zostały one omówione w rozdziale 2.

2.2. Analiza zagrożeń dla jakości kwalifikacji

Dla jakości kwalifikacji bardzo ważne jest podejmowanie działań, które zmniejszają ryzyko wystąpienia nieprawidłowości, a także nieustanne dążenie do poprawiania procesów wiążących się z definiowaniem i nadawaniem kwalifikacji. W ramach prac zidentyfikowano szereg zagrożeń dla obu kluczowych obszarów oraz wskazano możliwe działania, które powinny prowadzić do ograniczenia możliwości ich wystąpienia. Przykład takiej analizy dla procesu weryfikacji efektów uczenia się (*assessment*) prezentuje tabela 1.

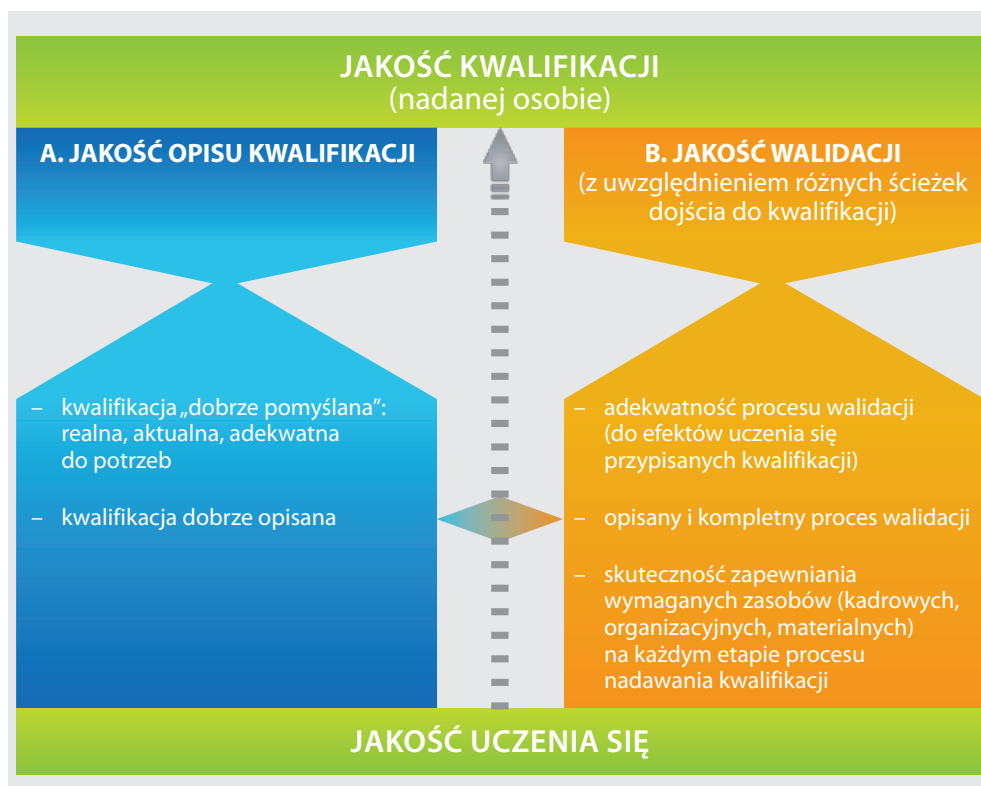
Tabela 1. Przykładowa analiza zagrożeń dla jakości kwalifikacji

Dotyczy etapu weryfikacji efektów uczenia się (assessment) w procesie walidacji	
Zagrożenia	Działania / Co należy robić?
nieadekwatność sposobu przeprowadzenia weryfikacji (niewłaściwy dobór metod/narzędzi, nieadekwatność zadań egzaminacyjnych, które nie sprawdzają tego, co ma być sprawdzone, niewłaściwe stosowanie ustalonych kryteriów)	■ zadbać o właściwe wytyczne dotyczące weryfikacji w opisie kwalifikacji „jako takiej” ■ nadzorować przestrzeganie tych wytycznych ■ zapewnić warunki organizacyjne i techniczne konieczne do właściwego zrealizowania wytycznych
niewystarczający dla danej kwalifikacji zakres sprawdzanych efektów uczenia się w ramach weryfikacji	■ zadbać o właściwe wytyczne dotyczące weryfikacji w opisie kwalifikacji „jako takiej” ■ nadzorować przestrzeganie tych wytycznych ■ zapewnić warunki organizacyjne i techniczne konieczne do właściwego zrealizowania wytycznych
niezapewnienie właściwych warunków przeprowadzenia weryfikacji	■ nadzorować warunki organizacyjno-techniczne konieczne do właściwego zrealizowania wytycznych
poczucie bezkarności osób przeprowadzających weryfikację	■ zapewnić transparentność – wprowadzać procedury i dokumentację, umożliwiające nadzór procesów weryfikacji ■ wprowadzać mechanizmy wykluczające z przeprowadzania weryfikacji osoby, które w tych procesach okazały się nierzetelne
brak właściwego doboru osób zaangażowanych w weryfikację – nakładanie się ról oraz występowanie konfliktu interesów	■ określić zasady doboru osób przeprowadzających weryfikację odpowiednio do charakteru kompetencji potwierdzanych w celu nadania kwalifikacji

3. Czynniki warunkujące jakość kwalifikacji

Kwalifikacja to określony zestaw efektów uczenia się, zgodnych z ustalonymi standardami, których osiągnięcie zostało formalnie potwierdzone przez upoważnioną instytucję (Sławiński, 2014, s. 28). Z uwagi na to, że istotą tak rozumianej kwalifikacji są kompetencje osoby (które zostały potwierdzone), przyjęto założenie, że głównym celem zapewniania jakości procesu nadawania kwalifikacji jest jakość kwalifikacji już nadanych. Innymi słowy, jest to zapewnianie, że wymagane efekty uczenia się podlegają rzetelnej walidacji oraz że certyfikaty otrzymują jedynie osoby, które potwierdziły swoje kompetencje, zgodne z zestawem efektów uczenia się dla danej kwalifikacji. Należy jednak podkreślić, że dla osiągnięcia tego celu konieczne jest również, aby opis kwalifikacji, na którą składa się przede wszystkim wspomniany w definicji „określony zestaw efektów uczenia się”, był wysokiej jakości. Oznacza to, że efekty uczenia się powinny być adekwatne do potrzeb, aktualne, możliwe do osiągnięcia i możliwe do zweryfikowania. Istotne znaczenie dla jakości nadanej kwalifikacji ma również jakość procesu uczenia się. Zależności te zilustrowano na rysunku 1.

Rysunek 1. Czynniki warunkujące jakość kwalifikacji

Źródło: Opracowanie własne IBE.

Jakość opisu kwalifikacji zależy od tego, czy kwalifikacja została:

- dobrze pomyślana (jest aktualna, adekwatna do potrzeb i realna),
- dobrze opisana.

A. Jakość nadanej kwalifikacji zależy od **jakości opisu kwalifikacji** która z kolei jest uwarunkowana tym, czy kwalifikacja:

- została „**dobrze pomyślana**”, tzn.:
 - jest adekwatna do aktualnych lub dających się przewidzieć potrzeb osób uczących się, rynku pracy i potrzeb społecznych,
 - jest również realna, czyli po pierwsze, efekty uczenia się są możliwe do osiągnięcia przez określoną grupę uczących się w danym się przewidzieć czasie i w określony sposób; po drugie, efekty uczenia się są możliwe do zweryfikowania.
- została **dobrze opisana**, tzn. zgodnie z przyjętym standardem opisu kwalifikacji⁶.

Dobrze byłoby, aby opis kwalifikacji jasno określał warunki, które powinna spełniać osoba ubiegająca się o daną kwalifikację, oraz zawierał m.in. wyczerpującą informację o efektach uczenia się określonych dla danej kwalifikacji i o kryteriach ich weryfikacji, dzięki czemu możliwe będzie prawidłowe przeprowadzenie procesu walidacji.

B. Drugim kluczowym czynnikiem wpływającym na jakość nadanej kwalifikacji jest **jakość walidacji**, czyli wieloetapowego procesu sprawdzania, czy – niezależnie od sposobu uczenia się – kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji zostały osiągnięte (Sławiński, 2014, s. 65). Odpowiednio przeprowadzony proces walidowania to taki, który jest:

Jakość walidacji zależy od tego, czy jest ona:

- adekwatna do charakteru kwalifikacji,
- rzetelna,
- kompletna,
- wspierana przez mechanizmy zapewniania jakości.

- **adekwatny/trafny do charakteru określonej kwalifikacji**, czyli użyte w tym procesie kryteria i metody weryfikacji umożliwiają dostateczne sprawdzenie, czy efekty uczenia się zostały osiągnięte, np. kompetencje niezbędne do uzyskania prawa jazdy nie mogą być sprawdzane jedynie za pomocą testu, potrzebny jest tu również egzamin praktyczny,
- **rzetelny**, czyli gwarantuje, że powtórnie przeprowadzona walidacja efektów uczenia się dałaby taki sam wynik niezależnie od przyjętej metody walidacji, czasu, w którym osoba poddawana jest walidacji, oraz osoby przeprowadzającej proces weryfikacji efektów uczenia się,
- **kompletny**, czyli składa się ze wszystkich niezbędnych etapów: identyfikacji efektów uczenia się, dokumentacji efektów uczenia się i weryfikacji efektów uczenia się⁷,
- na każdym etapie **wspierany przez odpowiednie mechanizmy zapewniania jakości**, które obejmują osoby zaangażowane w proces, miejsca, w których się on odbywa, sposoby działania, metody, narzędzia.

⁶ W projekcie KRK trwają prace nad stworzeniem standardu opisu kwalifikacji.

⁷ Poszczególne etapy walidacji zostały opisane w Zaleceniu Rady z 20 grudnia 2012 roku w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego (2012/C 398/01).

Należy podkreślić, że dla jakości kwalifikacji nadanej osobie bardzo ważna jest zależność między jakością opisu kwalifikacji a jakością walidacji. Kwalifikacja musi być tak opisana, żeby możliwe było prawidłowe przeprowadzenie walidacji. Natomiast proces walidacji, który ma prowadzić do nadania danej kwalifikacji, musi być zaprojektowany i przeprowadzony adekwatnie do wymagań określonych właśnie dla tej kwalifikacji.

Kwalifikacja musi być tak opisana, aby możliwe było właściwe przeprowadzenie walidacji. Walidacja zaś musi być tak zaprojektowana i przeprowadzona, aby odpowiadać wymaganiom danej kwalifikacji.

Jakość uczenia się ma również istotne znaczenie dla jakości kwalifikacji. Szczególnie ważne jest powiązanie uczenia się z opisem kwalifikacji oraz walidacją, która jest podstawą do nadania tej kwalifikacji. Oznacza to, że w projektowaniu i prowadzeniu procesu kształcenia należy uwzględnić:

1. efekty uczenia się właściwe dla danej kwalifikacji wraz z kryteriami ich weryfikacji,
2. założenia dotyczące walidacji kompetencji składających się na tę kwalifikację (część A i B na rysunku 1).

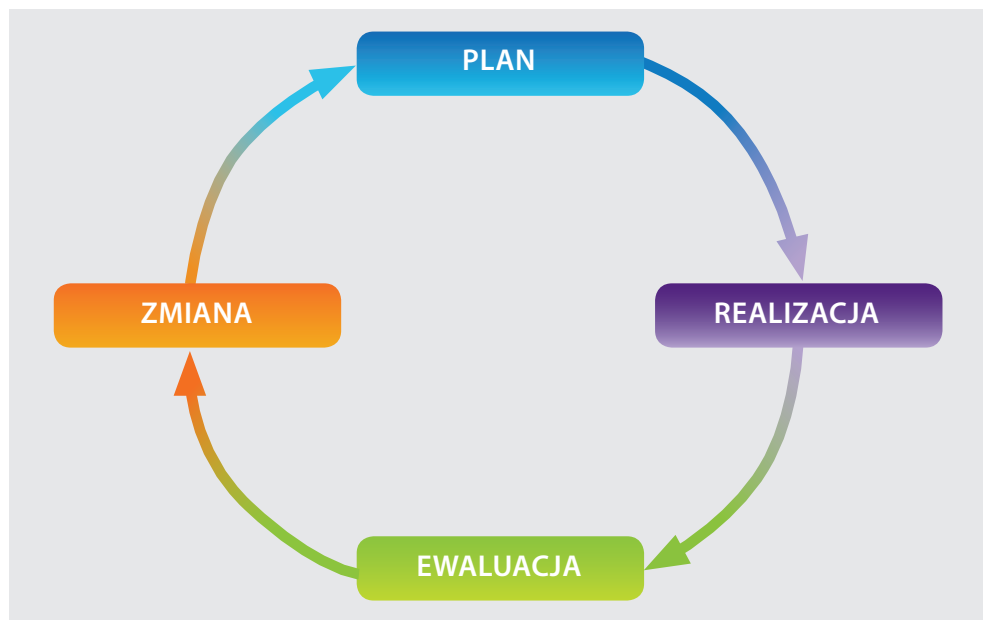
W pracach nad Polską Ramą Kwalifikacji i zintegrowanym systemem kwalifikacji przyjęto założenie, zgodnie z którym dla kwalifikacji kluczowe znaczenie mają efekty uczenia się, a nie sposoby ich zdobywania. W związku z tym w pracach nad koncepcją jakości kwalifikacji jakość procesu uczenia się nie jest zagadnieniem pierwszoplanowym. Wynika to również z tego, że zarówno w Polsce, jak i w Europie następują duże zmiany w obszarze zapewniania jakości procesu kształcenia w edukacji formalnej i pozaformalnej. Rozwiązania te powinny być odpowiednio powiązane z zapewnianiem jakości opisu kwalifikacji i walidacji.

4. Zapewnianie jakości kwalifikacji w zintegrowanym systemie kwalifikacji

4.1. Założenia dotyczące zapewniania jakości kwalifikacji

W prowadzonych pracach przyjęto założenie, że celem zapewniania jakości jest zagwarantowanie poprawności i doskonalenia procesów oraz funkcjonowania podmiotów odpowiedzialnych za te procesy. Odpowiada to koncepcji cyklu doskonalenia zaprojektowanej przez Williama Edwarda Deminga (rysunek 2), zgodnie z którą zapewnianie jakości obejmuje cały proces od momentu jego zaplanowania, poprzez jego realizację i ewaluację, po doskonalenie tego procesu. Ujęcie to pokazuje również dynamiczny charakter zapewniania jakości, której nie można sprowadzić do jednorazowej kontroli (Travers, 2007, s. 13).

Rysunek 2. Cykl doskonalenia Deminga

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Travers, 2007.

Podobnie sam system zapewniania jakości kwalifikacji nie jest tworem statycznym, musi on stale się zmieniać i doskonalić, aby mógł realizować postawione przed nim cele. Dobrze funkcjonujący system zapewniania jakości zwiększa wiarygodność kwalifikacji. W związku z tym proponuje się, aby jego rozwijanie przebiegało na podstawie następujących założeń:

1. Określenie ogólnych zasad zapewniania jakości kwalifikacji oraz zasad zapewniania jakości wymagań dla kwalifikacji i zasad zapewniania jakości walidacji powinno być zadaniem państwa.
2. Rozwiązania w zakresie zapewniania jakości kwalifikacji powinny być doskonałe odpowiednio do zachodzących przemian cywilizacyjnych.
3. Opisywanie i nadawanie wszystkich kwalifikacji ujętych w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji powinno podlegać ogólnym zasadom zapewniania jakości kwalifikacji.
4. W zakresie wymagań dotyczących zapewniania jakości zintegrowany system kwalifikacji powinien gwarantować równe traktowanie:
 - wszystkich dziedzin działalności (branż),
 - wszystkich rodzajów publicznych i niepublicznych podmiotów zaangażowanych w proces wprowadzania do ZSK i nadawania kwalifikacji.
5. Zintegrowany system kwalifikacji powinien być rozwijany w taki sposób, aby w jego ramach nadal mogły funkcjonować już istniejące dobre rozwiązania w zakresie zapewniania jakości kwalifikacji.
6. Zapewnianie jakości powinno być procesem współpracy angażującym zainteresowane strony. Niezbędne jest zapewnienie stałego udziału osób posiadających doświadczenie praktyczne (przede wszystkim pracodawców i osób czynnie wykonujących zawód).
7. Wymagania dotyczące budowy i funkcjonowania systemu zapewniania jakości powinny uwzględniać kryterium efektywności ekonomicznej.

Dobrze funkcjonujący system zapewniania jakości zwiększa wiarygodność kwalifikacji.

4.2. Ogólne zasady zapewniania jakości kwalifikacji w zintegrowanym systemie kwalifikacji

Proponuje się, aby system zapewniania jakości kwalifikacji w zintegrowanym systemie kwalifikacji funkcjonował na podstawie ogólnych zasad zapewniania jakości kwalifikacji.

Lp.	Zasada	Definicja
1.	Jakość kwalifikacji	Zasady zapewniania jakości kwalifikacji nie determinują szczegółowych rozwiązań w zakresie zapewniania jakości kwalifikacji, które powinny być wypracowywane z uwzględnieniem specyfiki kwalifikacji.
2.	Partycypacja interesariuszy	Zapewnianie jakości angażuje przedstawicieli wszystkich zainteresowanych środowisk.
3.	Doskonalenie opisów kwalifikacji	Opisy kwalifikacji wpisane do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji powinny być monitorowane i okresowo aktualizowane.
4.	Doskonalenie procesów walidacji	Procesy walidacji powinny być monitorowane i odpowiednio modyfikowane.
5.	Doskonalenie systemów zapewniania jakości	Systemy zapewniania jakości powinny być monitorowane i odpowiednio modyfikowane.
6.	Adekwatność walidacji	Proces walidacji powinien być dostosowany do specyfiki i poziomu kwalifikacji oraz do formy uczenia się osób ubiegających się o kwalifikację.
7.	Odpowiedzialność za jakość kwalifikacji	Każda jednostka uczestnicząca w procesach związanych z ustanawianiem i nadawaniem kwalifikacji jest odpowiedzialna za jakość kwalifikacji.
8.	Przeciwdziałanie konfliktom interesów	W celu przeciwdziałania konfliktom interesów w ustanawianiu i nadawaniu kwalifikacji należy odpowiednio rozdzielać procesy i organizować ich przebieg.
9.	Spójne rozwiązania wewnętrzne i zewnętrzne	Każdy proces związany z ustanawianiem i nadawaniem kwalifikacji powinien być objęty wewnętrznymi i zewnętrznymi rozwiązaniami służącymi zapewnianiu jakości, które są ze sobą odpowiednio powiązane.
10.	Jawność	Informacje na temat kwalifikacji, procesów oraz jednostek uczestniczących w procesach związanych z ustanawianiem i nadawaniem kwalifikacji, a także na temat zapewniania jakości kwalifikacji, powinny być powszechnie dostępne.

4.3. Podstawowe ustalenia dotyczące systemu zapewniania jakości procesu nadawania kwalifikacji

Na obecnym etapie prac nad zintegrowanym systemem kwalifikacji przyjęto, że system zapewniania jakości będzie obejmował proces nadawania kwalifikacji. W konsekwencji kluczowe definicje oraz opis podmiotów i ich zadania związane z zapewnianiem jakości dotyczą właśnie procesu nadawania kwalifikacji. Opracowano również projekt zasad zapewniania jakości poszczególnych podmiotów oraz procesu walidacji (patrz Załącznik 1). Rozwiązania te zostały skorygowane i uzupełnione w wyniku konsultacji prowadzonych w ramach debaty społecznej oraz w odniesieniu do wniosków z ekspertyz opracowanych przez przedstawicieli wybranych branż, w których zestawiono zasady z rozwiązaniami stosowanymi w Polsce.

W wyniku prac prowadzonych w projekcie KRK przyjęto określone ustalenia pojęciowe dotyczące systemu zapewniania jakości kwalifikacji.

Lp.	Termin	Definicja
1.	Jakość kwalifikacji	Funkcjonalność kwalifikacji dla osób, które ją uzyskały oraz dla otoczenia społecznego, w którym dana kwalifikacja funkcjonuje (Sławiński, 2014, s. 72).
2.	System zapewniania jakości procesu nadawania kwalifikacji	System dotyczący procesu nadawania kwalifikacji. Składa się na niego wewnętrzny i zewnętrzny system zapewniania jakości. Każda instytucja biorąca udział w procesie nadawania kwalifikacji objęta jest systemem zapewniania jakości. Jego celem jest zapewnianie poprawności i doskonalenie procesu walidacji oraz czynników mających na niego wpływ.
3.	Wewnętrzny system zapewniania jakości procesu nadawania kwalifikacji (WSZJ)	System zintegrowany z systemem zarządzania instytucją. Jego zadaniami są: dokumentowanie procesów, tworzenie procedur, zbieranie informacji na temat funkcjonowania procesów związanych z nadawaniem kwalifikacji, przeprowadzanie ewaluacji wewnętrznych oraz wykorzystanie wniosków płynących z ewaluacji wewnętrznych i zewnętrznych, a także inne działania służące zapewnieniu poprawności i doskonaleniu procesów związanych z nadawaniem kwalifikacji.
4.	Zewnętrzny system zapewniania jakości procesu nadawania kwalifikacji (ZSZJ)	System, którego celem jest zbieranie informacji na temat funkcjonowania procesów związanych z nadawaniem kwalifikacji. Opiera się przede wszystkim na ewaluacji zewnętrznej, której celem jest ujęcie z szerszej perspektywy procesów nadawania kwalifikacji.

5.	Ewaluacja wewnętrzna	Działanie polegające na zbieraniu informacji, analizie i ocenie opartej na zasadach i kryteriach takich jak: skuteczność, efektywność, użyteczność, trafność procesów związanych z nadawaniem kwalifikacji, przeprowadzanych przez instytucje uczestniczące w procesie nadawania kwalifikacji, w celu doskonalenia tych procesów i zwiększania wiarygodności kwalifikacji. Jest jednym z elementów wewnętrznego systemu zapewniania jakości.
6.	Ewaluacja zewnętrzna	Działanie polegające na zbieraniu informacji, analizie i ocenie opartej na zasadach i kryteriach takich jak: skuteczność, efektywność, użyteczność, trafność procesów związanych z nadawaniem kwalifikacji, przeprowadzanych przez instytucje uczestniczące w procesie nadawania kwalifikacji, w celu doskonalenia tych procesów i zwiększania wiarygodności kwalifikacji.

4.4. Podmioty odpowiedzialne za jakość procesu nadawania kwalifikacji

4.4.1. Podmiot wprowadzający kwalifikację do ZSK

Zgodnie z przyjętymi założeniami kwalifikacje będą włączane do zintegrowanego systemu kwalifikacji przez właściwego ministra lub szefa urzędu centralnego (Sławiński i Dębowski, 2013, s. 27). Podmiot wprowadzający kwalifikację do ZSK jest odpowiedzialny za jakość opisu kwalifikacji oraz za jakość procesu nadawania kwalifikacji. Podmiot ten współpracuje z instytucjami zewnętrznego zapewniania jakości, które prowadzą zewnętrzną ewaluację instytucji certyfikującej, w tym procesu walidacji. Wyniki ewaluacji zewnętrznej stanowią jedno z ważnych źródeł informacji o wiarygodności i jakości procesu nadawania kwalifikacji.

Zadania podmiotu wprowadzającego kwalifikację do ZSK:

- nadawanie uprawnień do certyfikowania,
- nadawanie uprawnień do ewaluacji zewnętrznej,
- określenie minimalnego zakresu raportu instytucji certyfikującej.

Realizując powyższe zadania, podmiot wprowadzający kwalifikację powinien konsultować się z interesariuszami.

4.4.2. Instytucja certyfikująca (IC)

Instytucją certyfikującą jest podmiot publiczny, prywatny lub społeczny przeprowadzający proces certyfikacji – wydawania uczącemu się formalnego dokumentu, stwierdzającego, że osiągnął określoną kwalifikację. Instytucja certyfikująca jest odpowiedzialna za jakość procesu certyfikacji i walidacji. W związku z tym posiada wewnętrzny system zapewniania jakości i przeprowadza okresową ewaluację wewnętrzną, która obejmuje walidację bez względu na to, czy walidacja odbywa się w instytucji certyfikującej, czy w odrębnej, współpracującej z nią instytucji walidującej. Instytucja certyfikująca poddaje się okresowej ewaluacji zewnętrznej przeprowadzanej przez instytucję zewnętrznego zapewniania jakości.

Zadania instytucji certyfikującej:

- rozwijanie wewnętrznego systemu zapewniania jakości, który odpowiada jej misji, strategii i wartościom (w tym celu IC może współpracować z instytucją zewnętrznego zapewniania jakości);
- dokonywanie okresowej ewaluacji wewnętrznej w odniesieniu do zasad zapewniania jakości kwalifikacji i wymagań dotyczących procesu nadawania kwalifikacji określonych w opisie kwalifikacji – ewaluacja wewnętrzna obejmuje proces walidacji, a także instytu-

cję walidującą, jeśli walidacja jest przeprowadzana poza instytucją certyfikującą. Ewaluacja wewnętrzna jest jednym z działań IC mających wpływ na doskonalenie instytucji i procesów związanych z nadawaniem kwalifikacji. Wynikiem ewaluacji wewnętrznej są wskazówki, dzięki którym instytucja doskonali proces nadawania kwalifikacji;

- udostępnianie instytucji zewnętrznego zapewniania jakości wyników ewaluacji wewnętrznej;
- poddawanie się ewaluacji zewnętrznej przeprowadzanej przez instytucję zewnętrznego zapewniania jakości, która obejmuje wewnętrzny system zapewniania jakości instytucji certyfikującej i proces walidacji (ewaluacja zewnętrzna odnosi się do zasad zapewniania jakości kwalifikacji i wymagań określonych w opisie kwalifikacji);
- opracowanie, we współpracy z instytucją zewnętrznego zapewniania jakości, raportu (raport instytucji certyfikującej) uwzględniającego opis procesu walidacji, opis budowy i funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewniania jakości oraz zawierającego wyniki ewaluacji wewnętrznej – do raportu jest załączany raport z ewaluacji zewnętrznej, który zawiera dowody (opisy, dokumenty, źródła) potwierdzające spełnianie zasad i wymagań. Całość dokumentacji jest przekazywana podmiotowi wprowadzającemu kwalifikację do ZSK.

Komentarz:

Raport instytucji certyfikującej powinien zawierać również rekomendacje i wskazówki dotyczące doskonalenia opisu kwalifikacji, które wynikają z przeprowadzonych dotychczas procesów walidacji i certyfikacji.

4.4.3. Instytucja walidująca (IW)

Za instytucję walidującą uznaje się podmiot publiczny, prywatny lub społeczny przeprowadzający walidację, czyli wieloetapowy proces sprawdzania, czy – niezależnie od sposobu uczenia się – kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji zostały osiągnięte. Instytucja walidująca odpowiada za jakość prowadzonych przez nią procesów walidacji. Instytucja walidująca, w ramach prowadzonych przez nią procesów walidacji, podlega okresowej ewaluacji instytucji certyfikującej. Proces walidacji jest również objęty okresową ewaluacją zewnętrzną prowadzoną przez zewnętrzną instytucję zapewniania jakości.

Komentarz:

Procesy certyfikacji, walidacji, a także szkolenia/kształcenia mogą odbywać się w jednej instytucji. Dzieje się tak obecnie w przypadku szeregu kwalifikacji. Zgodnie z zasadami zapewniania jakości kwalifikacji, bez względu na kontekst instytucjonalny, procesy te muszą być odpowiednio rozdzielone, w taki sposób, aby ich rzetelność nie budziła wątpliwości i aby nie dochodziło do konfliktu interesów.

Przykłady instytucjonalnego łączenia i rozdzielania procesów certyfikacji, walidacji i szkolenia/kształcenia:

Z sytuacją łączenia procesów certyfikacji, walidacji, a także szkolenia/kształcenia (w różnych konfiguracjach) mamy obecnie do czynienia m.in. w następujących przypadkach:

1. W szkolnictwie wyższym wszystkie procesy są realizowane przez uczelnie, które prowadzą proces kształcenia, walidują kompetencje podczas sesji egzaminacyjnych oraz egzaminów dyplomowych, certyfikują, nadając stopnie licencjata, magistra.
2. W szkolnictwie zawodowym w oświacie stosuje się mieszane rozwiązania. Proces kształcenia odbywa się w szkole. Walidacja kompetencji z zakresu kształcenia ogólnego jest również przeprowadzana przez szkołę, która wystawia świadectwo ukończenia szkoły. Egzaminy zawodowe mają zaś charakter zewnętrzny i są przeprowadzane przez okręgowe komisje egzaminacyjne. Świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie oraz dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe są wystawiane przez okręgowe komisje egzaminacyjne.

Istnieją również kwalifikacje, w których wszystkie omawiane procesy są instytucjonalnie rozdzielone, np. prawo jazdy. Kursy na prawo jazdy są prowadzone przez szkoły jazdy. Wojewódzkie ośrodki ruchu drogowego przeprowadzają egzaminy na prawo jazdy. Natomiast sam dokument jest wydawany przez starostę.

4.4.4. Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości (IZZJ)

Przez instytucję zewnętrznego zapewniania jakości rozumie się podmiot publiczny, prywatny lub społeczny przeprowadzający niezależną, okresową ewaluację zewnętrzną instytucji certyfikującej, funkcjonowania jej wewnętrznego systemu zapewniania jakości oraz procesu walidacji bez względu na to, czy walidacja jest prowadzona w instytucji certyfikującej, czy w odrębnej współpracującej z nią instytucji walidującej. Ewaluacja zewnętrzna jest prowadzona na zlecenie instytucji

certyfikującej. Celem ewaluacji zewnętrznej jest weryfikacja wymagań odnoszących się do pełnienia funkcji instytucji certyfikującej dla danej kwalifikacji oraz doskonalenie procesu certyfikacji i walidacji. IZZJ musi spełniać określone wymagania zgodne z zasadami zapewniania jakości, aby być wiarygodnym partnerem dla podmiotu ustanawiającego kwalifikację, co jest okresowo weryfikowane przez ten podmiot.

Zadania instytucji zewnętrznego zapewniania jakości:

- współpraca z instytucją certyfikującą, wspieranie jej działań na rzecz zapewniania jakości;
- określenie, po konsultacjach z instytucją certyfikującą, obszarów szczególnego zainteresowania i zakresu ewaluacji zewnętrznej, a także działań i procedur niezbędnych do przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej instytucji certyfikującej;
- przeprowadzenie zewnętrznej ewaluacji instytucji certyfikującej, jej wewnętrznego systemu zapewniania jakości oraz procesu walidacji w odniesieniu do zasad zapewniania jakości kwalifikacji i wymagań dotyczących procesu nadawania kwalifikacji określonych w opisie kwalifikacji;
- opracowanie raportu z ewaluacji zewnętrznej i przekazanie go instytucji certyfikującej;
- współpraca z instytucją certyfikującą w procesie przygotowywania raportu instytucji certyfikującej.

Komentarz:

Ze względu na funkcję, jaką w systemie zapewniania jakości kwalifikacji pełni IZZJ, ważne jest zapewnienie jej warunków, w których możliwe będzie przeprowadzenie niezależnej i obiektywnej ewaluacji zewnętrznej instytucji certyfikującej, procesu certyfikacji i walidacji. W związku z tym IZZJ i instytucja certyfikująca muszą być odrębnymi podmiotami, niepozostającymi w związku zależności personalnej i kapitałowej. Należy również zagwarantować brak wpływu podmiotu ustanawiającego kwalifikację na ewaluację zewnętrzną prowadzoną przez IZZJ. Oznacza to na przykład, że jeśli proces ten jest przeprowadzany przez wyodrębnioną jednostkę organizacyjną podmiotu wprowadzającego kwalifikację do ZSK, a nie przez odrębną IZZJ, to musi być on odpowiednio oddzielony od procesu nadzoru podmiotu wprowadzającego kwalifikację do ZSK nad instytucją certyfikującą.

Akredytacja instytucji zewnętrznego zapewniania jakości

Ewaluacja zewnętrzna instytucji certyfikującej jest istotnym elementem zapewniania jakości kwalifikacji realizowanym przez zewnętrzne instytucje zapewniania jakości. Instytucje te muszą być z jednej strony niezależne, aby móc dokonać obiektywnej ewaluacji, a z dru-

giej strony wiarygodne dla podmiotu ustanawiającego kwalifikację, a także dla innych instytucji biorących udział w procesie nadawania kwalifikacji oraz dla użytkowników kwalifikacji. W związku z tym podmiot wprowadzający kwalifikację do ZSK akredytuje instytucje zewnętrznego zapewniania jakości, które posiadają uprawnienia do przeprowadzania ewaluacji zewnętrznej instytucji certyfikującej, jej wewnętrznego systemu zapewniania jakości i procesu walidacji. Instytucjami zewnętrznego zapewniania jakości mogą zostać instytucje, które:

Instytucje zewnętrznego zapewniania jakości muszą być niezależne, ale też wiarygodne m.in. dla podmiotu ustanawiającego kwalifikację i dla użytkowników kwalifikacji.

- działają w zgodzie z zasadami zapewniania jakości kwalifikacji i wynikającymi z nich ogólnymi wymaganiami dotyczącymi instytucji zewnętrznego zapewniania jakości w krajowym systemie kwalifikacji;
- spełniają dodatkowe wymagania określone przez podmiot ustanawiający kwalifikację, które wynikają ze specyfiki i poziomu kwalifikacji.

W procesie akredytowania IZZJ podejmowane są następujące działania:

A. Podmiot wprowadzający kwalifikację do ZSK:

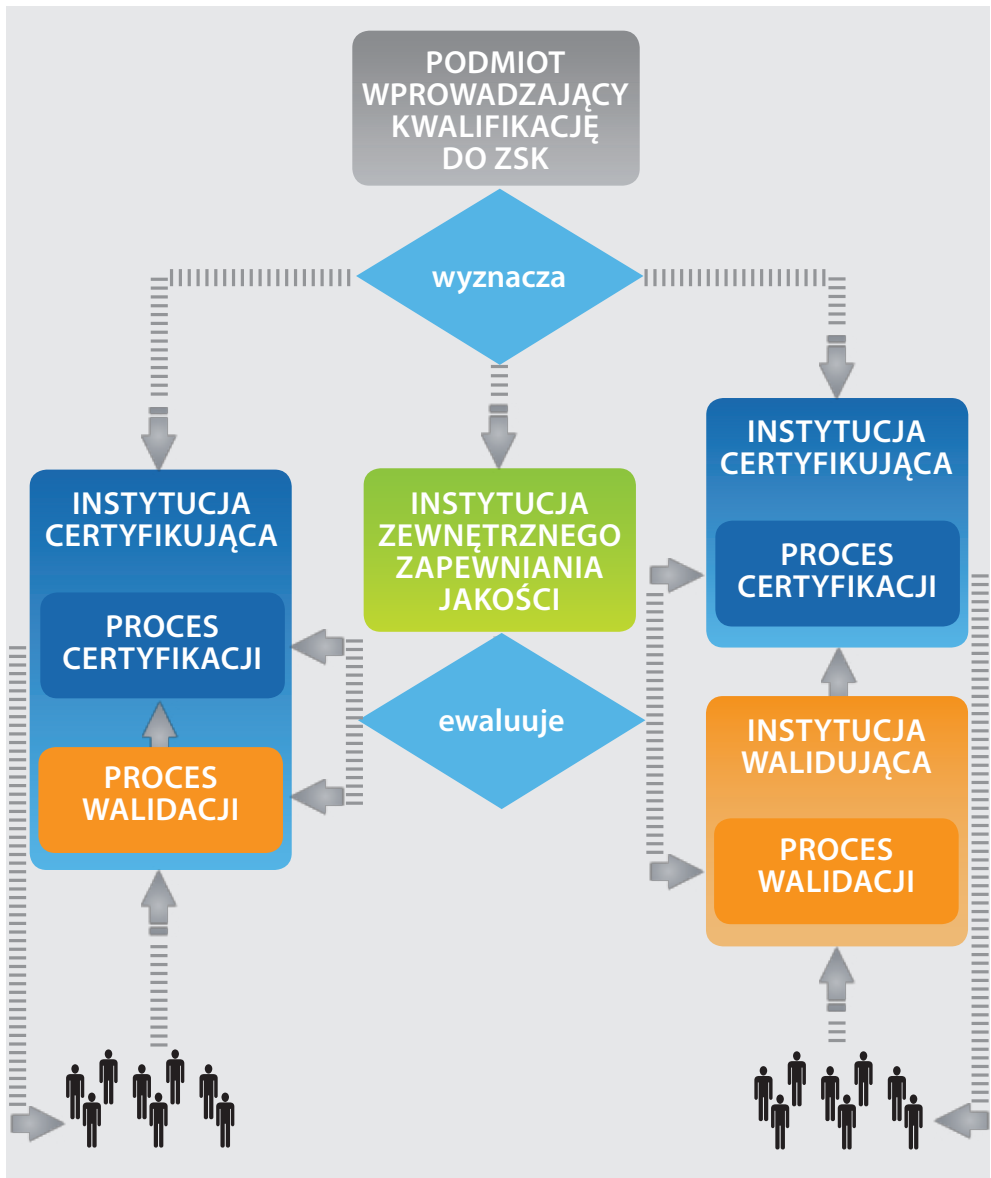
- określa, po konsultacjach z interesariuszami, dodatkowe wymagania dotyczące instytucji zewnętrznego zapewniania jakości wynikające ze specyfiki i poziomu kwalifikacji;
- określa, po konsultacjach z interesariuszami, minimalne wymagania dotyczące raportu instytucji zewnętrznego zapewniania jakości;
- podejmuje decyzję o udzieleniu akredytacji IZZJ na podstawie oświadczenia IZZJ o spełnianiu ogólnych i dodatkowych wymagań lub na podstawie oceny przeprowadzonej w inny sposób.

B. Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości:

- dokonuje samooceny w odniesieniu do zasad zapewniania jakości kwalifikacji i wymagań podmiotu ustanawiającego kwalifikację;
- przedkłada oświadczenie o spełnianiu wymagań. Do oświadczenia dołączony jest raport instytucji zewnętrznego zapewniania jakości, zawierający dowody (opisy, dokumenty, źródła) potwierdzające spełnianie zasad i wymagań;
- w uzasadnionych przypadkach poddaje się ocenie przeprowadzanej przez podmiot ustanawiający kwalifikację.

Na rysunku 3 zostały przedstawione w ujęciu statycznym instytucje mające wpływ na jakość kwalifikacji w procesie nadawania kwalifikacji oraz relacje między nimi. Uwzględniono dwie konfiguracje instytucjonalne certyfikacji i walidacji: (1) certyfikacja i walidacja, które są przeprowadzane przez jedną instytucję; (2) certyfikacja i walidacja, które są przeprowadzane przez dwie odrębne instytucje.

Rysunek 3. Podmioty odpowiedzialne za jakość kwalifikacji w procesie nadawania kwalifikacji i relacje między nimi – ujęcie statyczne

Źródło: Opracowanie własne IBE.

Zakończenie

Wypracowane i opisane w niniejszej publikacji propozycje rozwiązań będą poddawane dalszym analizom w celu ich zweryfikowania, skorygowania i uzupełniania. Planowane jest również rozwinięcie zasad dotyczących tworzenia i doskonalenia kwalifikacji. W kolejnym etapie prac duży nacisk zostanie położony na ewaluację zewnętrzną, w tym na jej instytucjonalne uwarunkowania. Wszystkie te zagadnienia będą podejmowane w ramach dalszych prac koncepcyjnych prowadzonych w projekcie KRK we współpracy z ekspertami i interesariuszami oraz w ramach pilotażowego wdrożenia wybranych elementów zintegrowanego systemu kwalifikacji. Celem tego pilotażu będzie między innymi przetestowanie modelu współpracy między instytucją zewnętrznego zapewniania jakości a instytucją certyfikującą.

Bibliografia

Bucharest Communiqué (2012). *Making the most of our potential: consolidating the European Higher Education Area*. Bukareszt: EHEA Ministerial Conference.

Cedefop (2009a). *Continuity, consolidation and change. Towards a European era of vocational education and training*. Luksemburg: Office for Official Publications of the European Communities.

Cedefop (2009b). *European guidelines for validating non-formal and informal learning*. Luksemburg: Office for Official Publications of the European Communities.

Deij, A. (2013). *Are we on the wrong track with quality assuring qualifications systems?* Qualifications Platform, wpis z dnia 15.10.2013, dostępne 20.12.2013, <https://connections.etf.europa.eu/blogs/f062de46-649f-4ccf-80a9-190ab49938fe/tags/qa?lang=pl>

Komisja Europejska (29–30.11.2010). *Peer learning activity on the role of quality assurance in defining, describing and assessing learning outcomes*. Helsinki.

Sławiński, S. (red.), Dębowski, H. i in. (2014). *Słownik podstawowych terminów dotyczących krajowego systemu kwalifikacji*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

Sławiński, S., Dębowski, H., (red.) (2013). *Raport referencyjny. Odniesienie Polskiej Ramy Kwalifikacji na rzecz uczenia się przez całe życie do europejskiej ramy kwalifikacji*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

Travers, M. (2007). *The New Bureaucracy. Quality Assurance and its critics*. Bristol: The Policy Press.

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 roku w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C 111/01 WE).

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 roku w sprawie ustanowienia europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (2009/C 155/01).

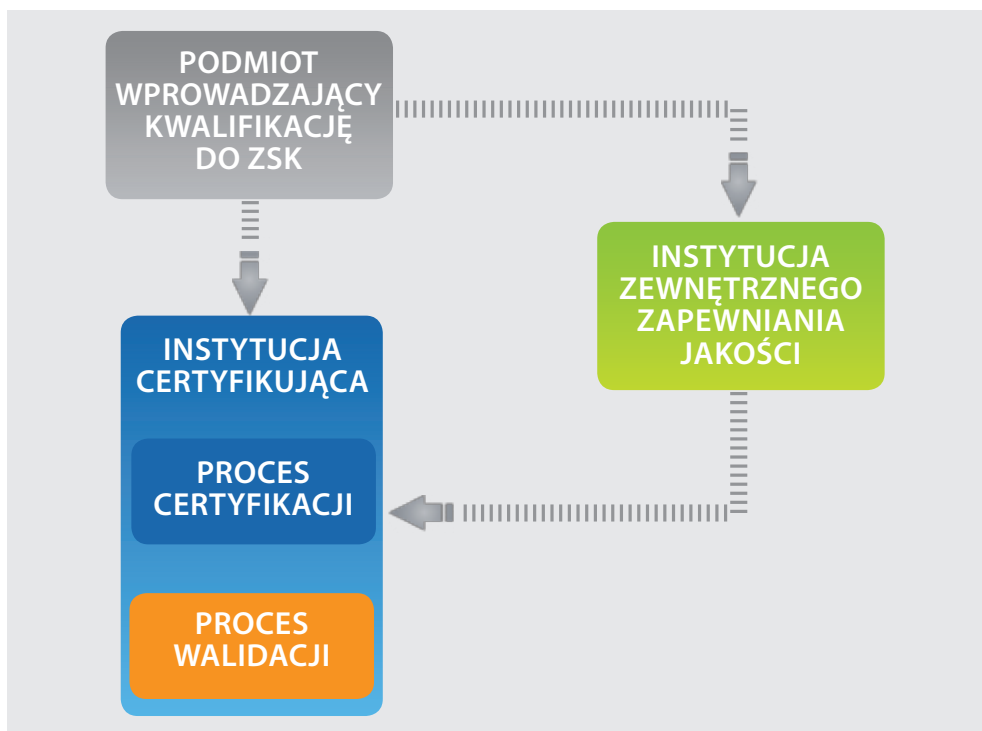
Zalecenie Rady z dnia 20 grudnia 2012 roku w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego (2012/C 398/01).

Projekt zasad zapewniania jakości poszczególnych podmiotów oraz procesu walidacji¹

Załącznik 1

¹ Stan na listopad 2014 roku.

I. Zasady zapewniania jakości podmiotów biorących udział w zapewnianiu jakości kwalifikacji w procesie nadawania kwalifikacji w zintegrowanym systemie kwalifikacji – zasady dla modelu, w którym wyłącznie instytucja certyfikująca przeprowadza proces walidacji

A. Instytucja certyfikująca (przeprowadza walidację i certyfikację)

Lp	Zasada	Komentarze i wskazówki
1.	Za jakość procesu certyfikacji i walidacji odpowiedzialna jest instytucja certyfikująca. (Instytucja certyfikująca gwarantuje, że wydaje certyfikaty uzyskane na podstawie prawidłowo przeprowadzonego procesu walidacji. Certyfikaty otrzymują osoby, które posiadają kompetencje określone dla danej kwalifikacji).	
2.	Za zapewnienie wymaganych minimalnych zasobów kadrowych niezbędnych do prawidłowego przeprowadzenia procesów certyfikacji i walidacji odpowiedzialność ponosi instytucja certyfikująca.	IC dysponuje przynajmniej minimalnymi zasobami kadrowymi potrzebnymi do prawidłowego przeprowadzenia procesów walidacji i certyfikacji. IC prowadzi monitoring kompetencji pracowników. IC prowadzi okresową ocenę kompetencji pracowników. IC opracowuje programy szkoleń dla pracowników, które uwzględniają wyniki prowadzonego monitoringu oraz okresowej oceny. Pracownicy są szkoleni.
3.	Za zapewnienie wymaganych minimalnych zasobów organizacyjnych i materialnych niezbędnych do prawidłowego przeprowadzenia procesów certyfikacji i walidacji odpowiedzialność ponosi instytucja certyfikująca.	IC dysponuje zasobami organizacyjnymi i materialnymi niezbędnymi do prawidłowego przeprowadzenia procesów certyfikacji i walidacji. IC prowadzi monitoring posiadanych zasobów organizacyjnych i materialnych pod kątem ich adekwatności do prowadzonych procesów certyfikacji i walidacji.
4.	Za zachowanie ciągłości procesu certyfikacji i walidacji odpowiedzialność ponosi instytucja certyfikująca.	Osoby uczące się, które rozpoczęły proces walidacji/ zdobywania kwalifikacji, mają zagwarantowaną możliwość ukończenia tego procesu bez względu na zmieniającą się sytuację IC. Osoby uczące się, które rozpoczęły proces walidacji/ zdobywania kwalifikacji, mają zagwarantowaną możliwość ukończenia tego procesu, nawet jeśli musiały go przerwać z powodu sytuacji losowych (np. choroba).
5.	Za odpowiednie rozdzielenie procesu certyfikacji, walidacji i szkolenia odpowiada instytucja certyfikująca.	Należy wykluczyć możliwość wystąpienia konfliktu interesów zaangażowanych stron. Należy jasno określić odpowiedzialność za poszczególne procesy. Należy jasno określić podział zadań między instytucjami lub jednostkami organizacyjnymi instytucji oraz osobami zaangażowanymi w realizację procesów.

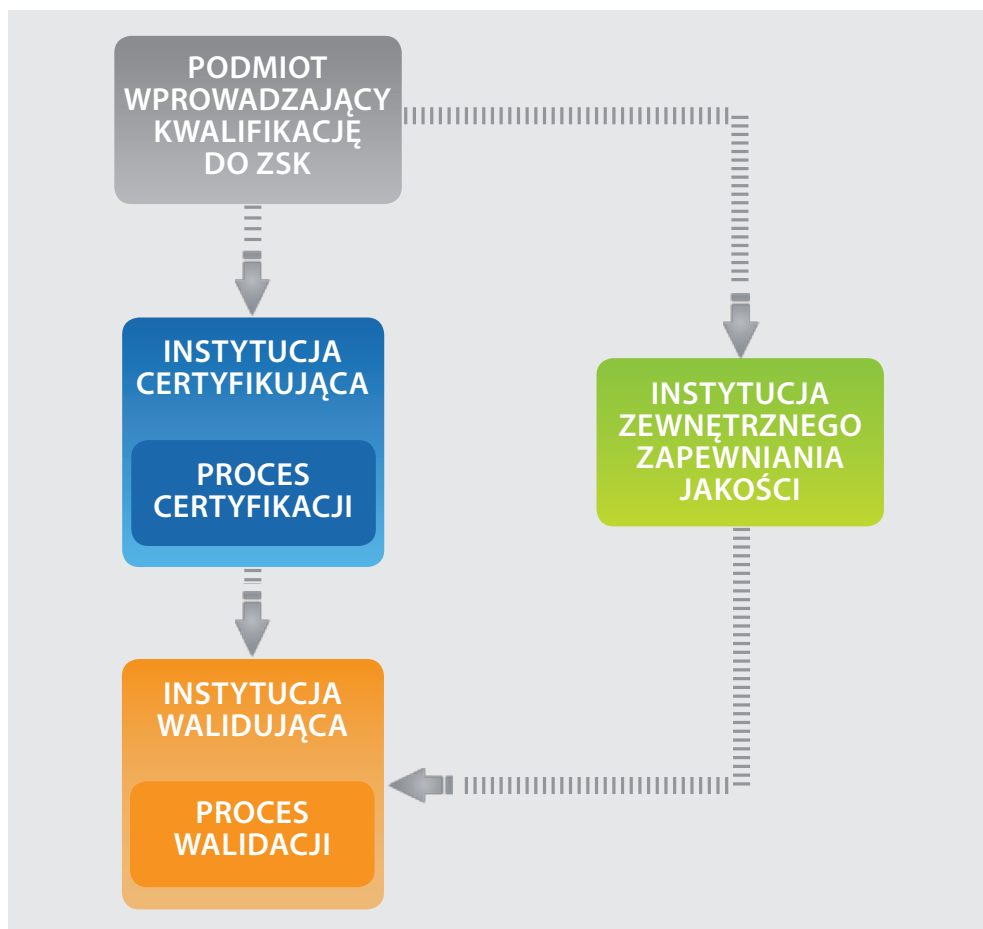
6.	Instytucja certyfikująca wydaje dokumenty potwierdzające nabycie kwalifikacji oznakowane w taki sposób, aby była możliwość ich ewidencjonowania.	Informacje o kwalifikacjach w istniejących rejestrach są w pełni zgodne z informacjami z dokumentów potwierdzających nabycie kwalifikacji, a zgodność ta jest sprawdzana i weryfikowana.
7.	Instytucja certyfikująca posiada wewnętrzny system zapewniania jakości (WSZJ).	Celem WSZJ jest weryfikowanie spełnienia wymagań jakościowych oraz doskonalenie procesów certyfikacji i walidacji za pomocą ewaluacji wewnętrznej. WSZJ stanowi integralną część polityki jakości instytucji certyfikującej i jest zgodny z misją, strategią i wartościami IC. WSZJ stanowi integralną część systemu zarządzania IC. WSZJ obejmuje stosowanie wszystkich zasad zapewniania jakości. WSZJ obejmuje system identyfikacji nieprawidłowości, w tym zgłaszanie reklamacji, zastrzeżeń, odwołań oraz sposobu ich rozpatrywania. W rozwijaniu i działaniu WSZJ uczestniczą osoby przygotowujące i przeprowadzające procesy certyfikacji i walidacji, osoby uczące się i przedstawiciele właściwych środowisk.
8.	Instytucja certyfikująca tworzy procedury i zasady rozpatrywania zgłaszanych reklamacji i zastrzeżeń oraz sposobu ich rozpatrywania.	
9.	Instytucja certyfikująca zobowiązana jest poddać się okresowej ewaluacji zewnętrznej.	Ewaluacja zewnętrzna jest powiązana z wewnętrznym systemem zapewniania jakości IC. IZZJ współpracuje z IC, określając obszary i zakres ewaluacji zewnętrznej oraz działania i procedury, które będą w ramach ewaluacji prowadzone. Ewaluacja zewnętrzna jest okresowa i zaplanowana. W procesie ewaluacji zewnętrznej odpowiednio uwzględnia się osoby przeprowadzające certyfikację i walidację oraz osoby walidowane i otrzymujące certyfikaty, a także opinie przedstawicieli właściwych środowisk.

B. Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości (przeprowadza ewaluację zewnętrzną)

Lp.	Zasada	Komentarze i wskazówki
1.	Wyznaczona instytucja zewnętrznego zapewniania jakości nie może pozostawać w związku zależności z instytucją certyfikującą i walidującą.	IZZJ i IC to dwa różne podmioty, a ich właściciele nie są powiązani w sposób mogący szkodzić rzetelności procesu ewaluacji zewnętrznej. IZZJ i IW to dwa różne podmioty, a ich właściciele nie są powiązani w sposób mogący szkodzić rzetelności procesu ewaluacji zewnętrznej.
2.	Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości jest niezależna od podmiotu ustanawiającego kwalifikację.	Podmiot wprowadzający kwalifikację do ZSK (PKW) gwarantuje, że ewaluacja IC przeprowadzana przez IZZJ jest niezależna. Zakłada się, że IZZJ i PKW to różne podmioty. W innych przypadkach ewaluacja zewnętrzna musi być odpowiednio oddzielona od procesu nadzoru nad IC.
3.	Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości musi mieć określony obszar uprawnień do dokonywania ewaluacji zewnętrznej (zakres branżowy, poziom kwalifikacji), obejmujący kwalifikacje, w odniesieniu do których przeprowadza ewaluację instytucji certyfikującej, procesu certyfikacji i walidacji.	
4.	Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości posiada odpowiednie zasoby kadrowe niezbędne do prawidłowego przeprowadzania ewaluacji instytucji certyfikującej oraz procesu certyfikacji i walidacji.	IZZJ prowadzi monitoring kompetencji pracowników. IZZJ prowadzi okresową ocenę kompetencji pracowników. IZZJ opracowuje programy szkoleń dla pracowników, które uwzględniają wyniki prowadzonego monitoringu oraz okresowej oceny.
5.	Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości posiada odpowiednie zasoby organizacyjne i materialne niezbędne do prawidłowego przeprowadzania ewaluacji instytucji certyfikującej oraz procesu certyfikacji i walidacji.	IZZJ prowadzi monitoring posiadanych zasobów organizacyjnych i materialnych. IZZJ prowadzi okresową ocenę posiadanych zasobów organizacyjnych i materialnych.
6.	Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości posiada wewnętrzny system zapewniania jakości (WSZJ).	Celem WSZJ IZZJ jest weryfikowanie spełnienia wymagań jakościowych oraz doskonalenie funkcjonowania IZZJ. WSZJ IZZJ stanowi integralną część polityki jakości IZZJ i jest zgodny z jej misją, strategią i wartościami. WSZJ IZZJ stanowi integralną część systemu zarządzania IZZJ. WSZJ obejmuje stosowanie wszystkich zasad zapewniania jakości dotyczących IZZJ.

	WSZJ IZZJ obejmuje system identyfikacji nieprawidłowości, w tym zgłaszanie reklamacji, zastrzeżeń i odwołań oraz sposobu ich rozpatrywania. W ramach oceny wewnętrznej uwzględnia się aspekt doskonalenia. Oznacza to, że każdorazowo wskazywane są obszary wymagające zmiany/ poprawy/rozwoju, proponowane sposoby dokonania zmiany oraz ocena zmiany (zakres, efekty, sposoby). W rozwijaniu i działaniu WSZJ IZZJ uczestniczą osoby pracujące w IZZJ oraz przedstawiciele właściwych środowisk zewnętrznych.
7. Instytucja zewnętrznego zapewnienia jakości podlega ocenie podmiotu ustanawiającego kwalifikację.	Minimalne wymagania dotyczące instytucji zewnętrznego zapewnienia jakości są określone przez podmiot ustanawiający kwalifikację po konsultacjach z interesariuszami. Ocena IZZJ przez PKW obejmuje funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości IZZJ. IZZJ jest akredytowany przez podmiot ustanawiający kwalifikację.

II. Zasady zapewniania jakości podmiotów biorących udział w zapewnianiu jakości kwalifikacji w procesie nadawania kwalifikacji w zintegrowanym systemie kwalifikacji – zasady dla modelu, w którym instytucja certyfikująca deleguje proces walidacji do innych podmiotów

A. Instytucja certyfikująca (przeprowadzająca certyfikację)

Lp.	Zasada	Komentarze i wskazówki
1.	Za jakość procesu certyfikacji i walidacji odpowiedzialna jest instytucja certyfikująca. (Instytucja certyfikująca gwarantuje, że wydaje certyfikaty uzyskane na podstawie prawidłowo przeprowadzonego procesu walidacji. Certyfikaty otrzymują osoby, które posiadają kompetencje określone dla danej kwalifikacji).	
2.	Za zapewnienie wymaganych minimalnych zasobów kadrowych niezbędnych do prawidłowego przeprowadzenia procesu certyfikacji odpowiedzialność ponosi instytucja certyfikująca.	IC dysponuje przynajmniej minimalnymi zasobami kadrowymi niezbędnymi do prawidłowego przeprowadzenia procesów certyfikacji. IC prowadzi monitoring kompetencji pracowników. IC prowadzi okresową ocenę kompetencji pracowników. IC opracowuje programy szkoleń dla pracowników, które uwzględniają wyniki prowadzonego monitoringu oraz okresowej oceny.
3.	IC gwarantuje, że IW zapewnia wymagane minimalne zasoby kadrowe niezbędne do prawidłowego przeprowadzenia procesu walidacji.	IC gwarantuje, że IW dysponuje przynajmniej minimalnymi zasobami kadrowymi niezbędnymi do prawidłowego przeprowadzenia procesów walidacji. IC weryfikuje monitoring kompetencji pracowników IW uczestniczących w procesie walidacji. IC weryfikuje okresową ocenę kompetencji pracowników IW uczestniczących w procesie walidacji. IC weryfikuje programy szkoleń dla pracowników IW uczestniczących w procesie walidacji, które uwzględniają wyniki prowadzonego monitoringu oraz okresowej oceny.
4.	Za zapewnienie wymaganych minimalnych zasobów organizacyjnych i materialnych niezbędnych do prawidłowego przeprowadzenia procesu certyfikacji odpowiedzialność ponosi instytucja certyfikująca.	IC dysponuje zasobami organizacyjnymi i materialnymi niezbędnymi do prawidłowego przeprowadzenia procesów certyfikacji. IC prowadzi monitoring posiadanych zasobów organizacyjnych i materialnych pod kątem ich adekwatności do prowadzonych procesów certyfikacji.
5.	IC gwarantuje, że IW zapewnia wymagane minimalne zasoby organizacyjne i materialne niezbędne do prawidłowego przeprowadzenia procesu walidacji.	IC gwarantuje, że IW dysponuje zasobami organizacyjnymi i materialnymi niezbędnymi do prawidłowego przeprowadzenia procesów walidacji. IC weryfikuje posiadane zasoby organizacyjne i materialne IW pod kątem ich adekwatności do prowadzonych procesów walidacji.

6.	Za zachowanie ciągłości procesu certyfikacji i walidacji odpowiedzialność ponosi IC.	Osoby uczące się, które rozpoczęły proces walidacji/ zdobywania kwalifikacji, mają zagwarantowaną możliwość ukończenia tego procesu bez względu na zmieniającą się sytuację IC lub IW. Osoby uczące się, które rozpoczęły proces walidacji/ zdobywania kwalifikacji, mają zagwarantowaną możliwość ukończenia tego procesu, nawet jeśli musiały go przerwać z powodu sytuacji losowych (np. choroba).
7.	Za odpowiednie rozdzielenie procesu certyfikacji, walidacji i szkolenia odpowiada instytucja certyfikująca.	Należy wykluczyć możliwość wystąpienia konfliktu interesów zaangażowanych stron. Należy jasno określić odpowiedzialność za poszczególne procesy. Należy jasno określić podział zadań między instytucjami lub jednostkami organizacyjnymi instytucji oraz osobami zaangażowanymi w realizację procesów.
8.	Za podział zadań i zasady współpracy między instytucją certyfikującą a odrębnymi podmiotami zaangażowanymi w proces walidacji odpowiada instytucja certyfikująca. Zasady i zadania są jasno określone.	
9.	Instytucja certyfikująca wydaje dokumenty potwierdzające nabycie kwalifikacji oznakowane w taki sposób, aby była możliwość ich ewidencjonowania.	Informacje o kwalifikacjach w istniejących rejestrach są w pełni zgodne z informacjami z dokumentów potwierdzających nabycie kwalifikacji, a zgodność ta jest sprawdzana i weryfikowana.
10.	Instytucja certyfikująca posiada wewnętrzny system zapewniania jakości.	Celem WSZJ IC jest weryfikowanie spełnienia wymagań jakościowych oraz doskonalenie procesów certyfikacji i walidacji za pomocą ewaluacji wewnętrznej. WSZJ IC stanowi integralną część polityki jakości instytucji certyfikującej i jest zgodny z misją, strategią i wartościami IC. WSZJ IC obejmuje cały proces walidacji realizowany przez inne podmioty. IC ma możliwość przyjrzenia się procesowi walidacji w każdym momencie. WSZJ stanowi integralną część systemu zarządzania IC. WSZJ obejmuje stosowanie wszystkich zasad zapewniania jakości. WSZJ obejmuje system identyfikacji nieprawidłowości, w tym zgłaszanie reklamacji, zastrzeżeń i odwołań oraz sposobu ich rozpatrywania. W rozwijaniu i działaniu WSZJ uczestniczą osoby przygotowujące i przeprowadzające procesy certyfikacji i walidacji, osoby uczące się i przedstawiciele właściwych środowisk.

11.	Instytucja certyfikująca tworzy procedury i zasady rozpatrywania zgłaszanych reklamacji i zastrzeżeń oraz sposobu ich rozpatrywania.	IC może tworzyć procedury i zasady we współpracy z IW.
12.	Instytucja certyfikująca zobowiązana jest poddać się okresowej ewaluacji zewnętrznej.	Ewaluacja zewnętrzna jest powiązana z wewnętrznym systemem zapewniania jakości IC. IZZJ współpracuje z IC, określając obszary i zakres ewaluacji zewnętrznej oraz działania i procedury, które będą w ramach ewaluacji prowadzone. Ewaluacja zewnętrzna jest okresowa i zaplanowana. W procesie ewaluacji zewnętrznej odpowiednio uwzględnia się osoby przeprowadzające certyfikację i walidację oraz osoby walidowane i otrzymujące certyfikaty, a także opinie przedstawicieli właściwych środowisk.

B. Instytucja walidująca (przeprowadza proces walidacji)

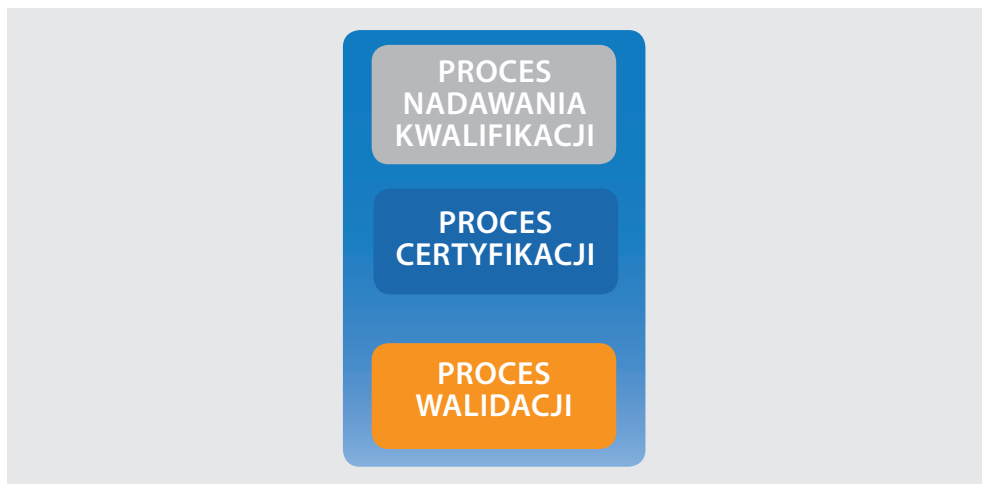
Lp.	Zasada	Komentarze i wskazówki
1.	Zapewnia minimalne wymagane zasoby kadrowe niezbędne do prawidłowego przeprowadzenia procesu walidacji.	IW dysponuje przynajmniej minimalnymi zasobami kadrowymi niezbędnymi do prawidłowego przeprowadzenia procesów walidacji. IW prowadzi monitoring kompetencji pracowników. IW prowadzi okresową ocenę kompetencji pracowników. IW opracowuje programy szkoleń dla pracowników, które uwzględniają wyniki prowadzonego monitoringu oraz okresowej oceny.
2.	Zapewnia minimalne wymagane zasoby organizacyjne i materialne niezbędne do prawidłowego przeprowadzenia procesów walidacji.	IW dysponuje zasobami organizacyjnymi i materialnymi niezbędnymi do prawidłowego przeprowadzenia procesu walidacji. IW prowadzi monitoring posiadanych zasobów organizacyjnych i materialnych pod kątem ich adekwatności do prowadzonego procesu walidacji.
3.	Instytucja walidująca posiada wewnętrzny system zapewniania jakości.	Celem WSZJ IW jest weryfikowanie spełnienia wymagań jakościowych oraz doskonalenie procesów walidacji. WSZJ IW stanowi integralną część polityki jakości instytucji walidującej i jest zgodny z misją, strategią i wartościami IW. WSZJ stanowi integralną część systemu zarządzania IW. WSZJ obejmuje stosowanie wszystkich zasad zapewniania jakości. WSZJ obejmuje system identyfikacji nieprawidłowości, w tym zgłaszanie reklamacji, zastrzeżeń, odwołań oraz sposobu ich rozpatrywania. W rozwijaniu i działaniu WSZJ uczestniczy IC oraz osoby przygotowujące i przeprowadzające procesy walidacji, osoby uczące się i przedstawiciele właściwych środowisk.
4.	Instytucja walidująca w zakresie prowadzonych przez siebie procesów poddawana jest okresowej ocenie instytucji certyfikującej.	Ocena ta jest dokonywana na potrzeby ewaluacji wewnętrznej IC. Celem oceny jest: - weryfikacja spełnienia wymagań jakościowych odnoszących się do procesu walidacji, - doskonalenie procesu walidacji. IC każdorazowo: - analizuje zmiany, jakie zaszły w procesie walidacji, - wskazuje obszary wymagające zmiany/poprawy, proponowane sposoby dokonania zmian. W procesie oceny IC uwzględnia opinie osób przeprowadzających walidację, walidowanych oraz właściwych środowisk.

C. Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości (przeprowadza ewaluację zewnętrzną)

Lp.	Zasada	Komentarze i wskazówki
1.	Wyznaczona instytucja zewnętrznego zapewniania jakości nie może pozostawać w związku zależności z instytucją certyfikującą i walidującą.	IZZJ i IC to dwa różne podmioty, a ich właściciele nie są powiązani w sposób mogący szkodzić rzetelności procesu ewaluacji zewnętrznej. IZZJ i IW to dwa różne podmioty, a ich właściciele nie są powiązani w sposób mogący szkodzić rzetelności procesu ewaluacji zewnętrznej.
2.	Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości jest niezależna od podmiotu ustanawiającego kwalifikację.	Podmiot ustanawiający kwalifikację (PKW) gwarantuje, że ewaluacja IC przeprowadzana przez IZZJ jest niezależna. Zakłada się, że IZZJ i PKW to różne podmioty. W innych przypadkach ewaluacja zewnętrzna musi być odpowiednio oddzielona od procesu nadzoru nad IC.
3.	Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości musi mieć określony obszar uprawnień do dokonywania ewaluacji zewnętrznej (zakres branżowy, poziom kwalifikacji), obejmujący kwalifikacje, w odniesieniu do których przeprowadza ewaluację instytucji certyfikującej, procesu certyfikacji i walidacji.	
4.	Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości posiada odpowiednie zasoby kadrowe niezbędne do prawidłowego przeprowadzania ewaluacji instytucji certyfikującej oraz procesu certyfikacji i walidacji.	IZZJ prowadzi monitoring kompetencji pracowników. IZZJ prowadzi okresową ocenę kompetencji pracowników. IZZJ opracowuje programy szkoleń dla pracowników, które uwzględniają wyniki prowadzonego monitoringu oraz okresowej oceny.
5.	Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości posiada odpowiednie zasoby organizacyjne i materialne niezbędne do prawidłowego przeprowadzania ewaluacji instytucji certyfikującej oraz procesu certyfikacji i walidacji.	IZZJ prowadzi monitoring posiadanych zasobów organizacyjnych i materialnych. IZZJ prowadzi okresową ocenę posiadanych zasobów organizacyjnych i materialnych.
6.	Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości posiada wewnętrzny system zapewniania jakości (WSZJ).	Celem WSZJ IZZJ jest weryfikowanie spełnienia wymagań jakościowych oraz doskonalenie funkcjonowania IZZJ. WSZJ IZZJ stanowi integralną część polityki jakości IZZJ i jest zgodny z jej misją, strategią i wartościami. WSZJ IZZJ stanowi integralną część systemu zarządzania IZZJ. WSZJ obejmuje stosowanie wszystkich zasad zapewniania jakości dotyczących IZZJ.

		WSZJ IZZJ obejmuje system identyfikacji nieprawidłowości, w tym zgłaszanie reklamacji, zastrzeżeń i odwołań oraz sposobu ich rozpatrywania. W ramach oceny wewnętrznej uwzględnia się aspekt doskonalenia. Oznacza to, że każdorazowo wskazywane są obszary wymagające zmiany/ poprawy/rozwoju, proponowane sposoby dokonania zmiany oraz ocena zmiany (zakres, efekty, sposoby). W rozwijaniu i działaniu WSZJ IZZJ uczestniczą osoby pracujące w IZZJ oraz przedstawiciele właściwych środowisk zewnętrznych.
7.	Instytucja zewnętrznego zapewniania jakości podlega ocenie podmiotu ustanawiającego kwalifikację.	Minimalne wymagania dotyczące instytucji zewnętrznego zapewniania jakości są określone przez podmiot ustanawiający kwalifikację po konsultacjach z interesariuszami. Ocena IZZJ przez PKW obejmuje funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewniania jakości IZZJ. IZZJ jest akredytowany przez podmiot ustanawiający kwalifikację.

III. Zasady zapewniania jakości procesu walidacji

A. Proces walidacji

Lp.	Zasada	Komentarze i wskazówki
1.	Proces walidacji objęty jest systemem zapewniania jakości instytucji certyfikującej.	Bez względu na to, czy proces walidacji jest prowadzony w instytucji certyfikującej, czy delegowany przez tę instytucję do instytucji walidującej WSZJ IC, obejmuje zawsze proces walidacji.
2.	Proces walidacji musi być szczegółowo i klarownie opisany. Opis ten powinien być powszechnie dostępny.	Opis procesu walidacji powinien obejmować wszystkie etapy procesu walidacji.
3.	Proces walidacji jest tworzony przez osoby posiadające kompetencje z zakresu specyfiki kwalifikacji oraz osoby posiadające kompetencje z zakresu tworzenia procesu walidacji.	Istnieją procedury zapewniające udział w procesie tworzenia walidacji osób o odpowiednich kompetencjach. Istnieją procedury wykluczające możliwość tworzenia procesu walidacji bez osoby z kompetencjami z zakresu specyfiki kwalifikacji oraz osoby z kompetencjami z zakresu tworzenia procesu walidacji.
4.	Procesy walidacji są przeprowadzane przez osoby posiadające kompetencje z zakresu specyfiki kwalifikacji i procesu walidacji. Kompetencje te są okresowo weryfikowane.	Kompetencje kadry są rozwijane np. przez szkolenia. Kompetencje kadry są okresowo monitorowane.
5.	Zapewnione są zasoby materialne i organizacyjne niezbędne do prawidłowego przeprowadzania procesów walidacji dla danych kwalifikacji.	

6.	W procesie walidacji muszą być określone standardy w zakresie dokumentowania efektów uczenia się i kryteria oceny prawidłowości złożonej dokumentacji.	Szczegółowość opisu i dostępność informacji powinna zależeć od funkcji, jaką mają one pełnić. Można założyć, że inny zakres informacji przeznaczony będzie dla osób przechodzących proces walidacji, inny dla walidujących oraz instytucji dbających o jakość procesu walidacji.
7.	Kryteria i metody weryfikacji efektów uczenia się dla danej kwalifikacji muszą być jasno określone i dostępne dla wszystkich zainteresowanych stron.	Szczegółowość opisu i dostępność informacji na temat kryteriów i metod weryfikacji efektów uczenia się powinna zależeć od funkcji, jaką mają one pełnić. Można założyć, że inny zakres informacji przeznaczony będzie dla osób przechodzących proces walidacji, inny dla walidujących oraz instytucji dbających o jakość procesu walidacji.
8.	Kryteria, metody i narzędzia weryfikacji efektów uczenia się dla danej kwalifikacji muszą być do nich odpowiednio dobrane.	Istnieją ogólne kryteria weryfikacji danych efektów uczenia się, z którymi są zgodne kryteria, metody i narzędzia weryfikacji efektów uczenia się dla danej kwalifikacji.
9.	Zakres prowadzonej weryfikacji efektów uczenia się dla danej kwalifikacji musi być adekwatny do charakteru danej kwalifikacji i zapewniać wiarygodność wyników procesów weryfikacji.	W procesie walidacji efekty uczenia się powinny być weryfikowane przez co najmniej dwie osoby.
10.	Dobór metod weryfikacji zależy od wyników etapu dokumentacji efektów uczenia się.	
11.	Przebieg procesu walidacji musi być odpowiednio dokumentowany na każdym etapie.	Dobłą praktyką jest archiwizowanie danych oraz przygotowywanie rejestrów w wersjach cyfrowych.
12.	Odpowiedzialność za przebieg procesów walidacji i podejmowane w jego trakcie decyzje jest jasno określona i przypisana konkretnym osobom lub ciałom kolegialnym.	Istnieją procedury przypisujące odpowiedzialność konkretnym osobom lub ciałom kolegialnym.
13.	W procesie walidacji wykluczona musi być możliwość wystąpienia konfliktu interesów uczestników procesu.	Istnieją procedury zabezpieczające przed wystąpieniem konfliktu interesów w procesie walidacji. Istnieją procedury wykluczające osoby uczestniczące w procesie walidacji, których bezstronność w trakcie tego procesu może być podważona.
14.	W procesie walidacji zapewnione są odpowiednie procedury reagowania na informacje dotyczące jakości procesu ze strony wszystkich zainteresowanych.	

Zapewnianie jakości kwalifikacji w zintegrowanym systemie kwalifikacji

W publikacji podsumowano wyniki prac nad zagadnieniem jakości kwalifikacji i zasadami jej zapewniania. Omówiono między innymi model systemu zapewniania jakości oraz zakres działań poszczególnych instytucji zaangażowanych w zapewnianie jakości.

Opracowane założenia mają charakter ekspercki. Są one jednak istotne również dla osób uczących się i pracodawców, gdyż mają przyczynić się do zwiększenia wiarygodności kwalifikacji, a tym samym ułatwić rozpoznanie na rynku kwalifikacji rzetelnych i godnych zaufania. Prace nad zapewnianiem jakości kwalifikacji są kontynuowane.

Instytut Badań Edukacyjnych

Głównym zadaniem Instytutu jest prowadzenie badań, analiz i prac przydatnych w rozwoju polityki i praktyki edukacyjnej.

Instytut zatrudnia ponad 150 badaczy zajmujących się edukacją – pedagogów, socjologów, psychologów, ekonomistów, politologów i przedstawicieli innych dyscyplin naukowych – wybitnych specjalistów w swoich dziedzinach, o różnych doświadczeniach zawodowych, które obejmują, oprócz badań naukowych, także pracę dydaktyczną, doświadczenie w administracji publicznej czy działalność w organizacjach pozarządowych.

Instytut w Polsce uczestniczy w realizacji międzynarodowych projektów badawczych (w tym PIAAC, PISA, TALIS, ESLC, SHARE, TIMSS i PIRLS) oraz projektów systemowych współfinansowanych przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

www.ibe.edu.pl